

modalities, actualizes religion dialogism. The revelation, preaching and prayer are presented as fundamental, original genre of religious communication.

Key words: *communication, information, religious communication, religion, vertical / horizontal communication.*

УДК 1:316.774

О. В. Прудникова

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЦИВІЛІЗОВАНІ СТАНДАРТИ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

У статті проаналізовано сутнісні характеристики інформаційної культури українського соціуму. Здійснено порівняльний аналіз цивілізованих стандартів інформаційної культури з особливостями її розвитку в Україні. Визначено фактори впливу на інформаційну культуру українського суспільства.

Ключові слова: *культура, інформаційна культура, цінності, засоби масової інформації.*

Розвиток інформаційної культури є невід'ємною складовою демократичних трансформацій в українському соціумі. Важливість вміння роботи з інформацією, наявність якісної інформації у ЗМІ є актуальною складовою сучасного суспільного буття. Становлення демократичної інформаційної культури в Україні є поступовим процесом, який пов'язаний із певними труднощами та протиріччями.

Виходячи з вищенаведеного метою статті є аналіз сучасного стану інформаційної культури України в контексті її відповідності цивілізованим стандартам.

У своєму дослідженні ми спиралися на науковий доробок таких учених: Ю. Бардачова, С. Богачова, В. Гарбара, І. Жилінкової, Ю. Загоруйко, Н. Зубара, Д. Круглого, І. Лопушинського, О. Мінченка, О. Нестеренка, Ю. Полунєєва, С. Попова, О. Проскуріна, А. Рачинського, О. Северина, М. Ярової та інших.

На сьогоднішній день можна з впевненістю стверджувати, що між цивілізованими стандартами інформаційної культури та сучасним станом вітчизняної інформаційної культури існують певні ціннісні протиріччя. Їх вияви можуть бути простежені, зокрема, через звернення до відповідних документів, ухвалених міжнародними організаціями, що здійснюють моніторинг ефективної реалізації договорів і конвенцій в інформаційній сфері. Так, Комітет ООН з прав людини, починаючи з 1995 р., ухвалив щодо України чимало рекомендацій. Наприклад, у 2001 р. на основі п'ятої

періодичної доповіді України було прийнято Заключні зауваження та рекомендації, у яких Комітет ООН висловив стурбованість повідомленнями про залякування й переслідування журналістів, відсутністю критеріїв для видання або відмови у виданні ліцензій електронним ЗМІ, можливості використання системи державного субсидування преси для придушення свободи слова. З огляду на це, Комітет ООН рекомендував Україні вжити таких заходів:

- забезпечити такі умови, щоб журналісти могли займатися своєю діяльністю без побоювань судового переслідування, утриматися від залякування та переслідування журналістів;
- чітко визначити в законодавчому порядку функції і компетенції Державного комітету зв'язку України, зробити його рішення підконтрольними з боку судових органів;
- встановити чіткі критерії виплати та скасування державних субсидій органам друку з метою уникнення використання цих коштів для придушення критики уряду [6, 31].

У 2009 р. правозахисна організація Freedom House розмістила Україну на 115 місці (частково вільні) в рейтингу свободи преси у світі, у 2011 р. Україна посіла 121 місце в цьому рейтингу [17]. У 2012 р. Україна за рівнем свободи преси розділила 130–131 місця серед 197 досліджуваних країн і територій [24]. У 2013 р. Україна за цим показником розділила 131–133 місця серед 197 досліджуваних країн і територій, залишаючись серед частково вільних держав [25].

Вочевидь, на рівень свободи преси в Україні великий вплив має політична ситуація. Зокрема, серед чинників, що утруднюють втілення цивілізованих правових норм у практику інформаційно-культурної сфери і перешкоджають контролю за їх виконанням, дослідники виокремлюють:

- відсутність у суб'єктів політичного процесу зацікавленості у створенні прозорих правил гри на медіа-ринку;
- намагання впливати та контролювати редакційну політику ЗМІ;
- відсутність тривалих демократичних традицій та цінностей, які було б закріплено в правосвідомості, регулювали б поведінку як представників владних структур, так і журналістів [17].

Зазначені чинники спричиняють серйозні ціннісні протиріччя між вітчизняною інформаційною культурою та цивілізованими стандартами інформаційної культури. Так, наприклад, характерним явищем вітчизняного інформаційно-культурного простору залишається прагнення влади впливати на зміст інформаційних видань, що знаходить свій прояв у застосуванні адміністративного ресурсу. Дана ситуація засвідчує недостатню розвиненість інститутів громадянського суспільства в Україні порівняно з державами Заходу.

Певні відхилення від цивілізованих стандартів інформаційної культури помітні й у сфері використання Інтернет-послуг. Згідно з Указом Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної

інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31 липня 2000 р. органи державної влади та місцевого самоврядування мають всіляко сприяти створенню відповідних економічних, технічних та інших умов щодо забезпечення широкого доступу громадян, навчальних закладів, наукових установ до мережі Інтернет як необхідної умови подальшого розвитку правової освіти населення [22]. Надалі були прийняті законодавчі акти, згідно з якими було розпочато підготовку проекту електронного уряду, впроваджено деякі інші заходи щодо поширення інформаційних технологій у системі правової освіти населення України [5, 19]. Хоча, в нашій країні наявні певні досягнення на шляху відкритості та повноти доступу до інформації, вони мають, здебільшого, організаційно-технічний характер і не можуть претендувати на системність, цілеспрямований характер дії, а тим більше презентувати продуману стратегію розвитку [2].

Незважаючи на те, що чисельність зареєстрованих користувачів мережі Інтернет в Україні поступово зростає (за даними Державного комітету статистики, на 1 січня 2013 року вона досягла 5,063 млн осіб, що на 159 тис. осіб більше, ніж за станом на 1 жовтня 2012 р., коли в мережі налічувалося 4,904 млн українських абонентів) [23], вона продовжує помітно поступатися розвиненим країнам Заходу. За даними дослідження, здійсненого у квітні 2013 р. Інтернет-асоціацією України, найбільш популярними доменами серед української аудиторії є Google (82% місячного охоплення), Vkontakte та Mail.ru (по 76%), Yandex і Youtube (по 70%) [10]. Як бачимо, перевага надається тим сайтам, що забезпечують можливість пошуку інформації, спілкування в соціальних мережах, користування електронною поштою, перегляду відеоматеріалів. Для значної частини користувачів (особливо для представників молодого покоління) Інтернет постає насамперед сферою розваг (комп'ютерних ігор, віртуального спілкування), що не свідчить про високий рівень існуючої інформаційної культури.

Крім подолання кількісного відставання від західного світу, поступ вітчизняної інформаційної культури в напрямі реалізації цивілізованих стандартів передбачає й усунення серйозних змістовних суперечностей її розвитку. Дослідники звертають увагу на те, що органам виконавчої влади й органам місцевого самоврядування нашої держави ще належить багато зробити для того, щоб забезпечити імплементацію в Україні європейських цінностей щодо відкритості та прозорості влади. Так, місцеві органи влади досить часто не оприлюднюють нормативно-правові акти (наприклад, у Луганській області). В окремих випадках навіть центральні органи влади місяцями не оновлюють свої веб-сайти. Зокрема, на сайті Міністерства інфраструктури було зазначене державне підприємство (концерн РРТ), що півроку як змінило підпорядкування, а на сайті служби, якому тепер належить це відомство, воно так і не з'явилося. Таким чином, знайти і зв'язатися з керівництвом цього концерну через відкритий доступ просто було неможливо. Так само на офіційному веб-сайті Національного банку

України не було інформації, що за Законом там має обов'язково бути [4]. Усі названі ситуації – виразне свідчення наявності серйозних суперечностей між реальним станом вітчизняної інформаційної культури та існуючими цивілізованими стандартами.

У вітчизняній пресі й Інтернеті непоодинокими є повідомлення про те, що місцева влада просто не реагує на інформаційні запити. Було зафіксовано випадки письмової відмови надавати інформацію на абсолютно незаконних підставах (наприклад, через те, що громадська організація не значиться в реєстрі міської ради, як сталося у Кременчуці) [4]. На думку фахівців, подолати подібну практику можна лише через оскарження незаконних актів в адміністративних судах, через посилення виконавчої дисципліни в органах публічної влади, проведення навчання чиновників щодо застосування законодавства, а в разі потреби – й застосування до них заходів адміністративного впливу [1, 25].

До протиріч між інформаційною культурою українського суспільства та західними стандартами належать і недостатнє правове забезпечення роботи ЗМІ, і недостатній правовий захист населення від недоброякісної інформації. Недорозвиненість вітчизняного мас-медійного ринку в зазначеному напрямі істотно погіршує інформування громадян, а за відсутності потужної системи прес-служб, які б надавали журналістам повну й достовірну інформацію, негативно впливає в цілому на суспільну стабільність [16].

Наявність ціннісних протиріч між вітчизняною інформаційною культурою та цивілізованими стандартами інформаційної культури на сучасному етапі великою мірою визначається і загальною духовною ситуацією в українському соціумі. Серед головних проблем, що характеризують ситуацію в національній культурній та інформаційній сферах сучасної України, дослідники виділяють «культурний шок», зумовлений зіткненням різних способів життя, систем цінностей (а отже, й різних культур) у процесі суспільних трансформацій. Дослідники розглядають культурний шок у посткомуністичних суспільствах як результат колізії та взаємовпливу між трьома культуруотворюючими векторами:

- новою системою цінностей, що «імпортується» з країн західної цивілізації разом із ринковими моделями економічної трансформації;
- старою радянською системою цінностей, настанов та поведінкових стереотипів, які зберігають поширення в суспільній свідомості;
- цінностями традиційної національної культури, яка швидко відроджується в нових незалежних країнах [14, 34].

Загальними рисами, характерними для культурного шоку в більшості країн перехідного періоду, є руйнування системи соціальної мотивації, зростання стресу, моральної перевтоми, розчарування та невдоволення серед широких верств населення, підвищена конфронтаційність суспільства і

помітна ностальгія за минулими часами. Специфіка сучасного етапу розвитку українського суспільства полягає в тому, що початок його незалежного державного існування співпав з глибокими суспільно-економічними та культурними перетвореннями. Позбувшись «залізної завіси», Україна стала відкритою не лише для вільного ринку з його позитивними та негативними аспектами, а й для постіндустріального культурного простору з його глобалізаційними тенденціями [17].

Отже, сучасний стан інформаційної культури в Україні можна розглядати як відображення духовних, соціально-економічних та політичних проблем вітчизняного соціуму.

Аналізуючи соціокультурну сферу буття українського народу, дослідники доходять висновків, що насамперед образ сучасного українського суспільства асоціюється з економічними негараздами і майже такою самою мірою – з неупорядкованістю соціального простору. Ще однією складовою цього образу є уявлення про негативну динаміку рухів, що асоціюється з уявленнями про глухий кут, у якому це суспільство перебуває. Наявними в образі суспільства є й уявлення про внутрішню конфліктність соціальних зв'язків (протистояння й тиск). Натомість позитивні ознаки не справляють помітного впливу на уявлення людей про соціум. Ані перспектива, ані свобода, ані піднесення не пов'язані сьогодні у свідомості людей з образом сучасного суспільства. Тому перед людиною постала криза ідентифікації як неможливість точно віднести себе до якоїсь соціальної спільноти. Формується тип особистості, що саме своєю діяльністю створює цю невизначеність і сприймає її як природне середовище свого буття; такою є нова генерація вітчизняних підприємців, бізнесменів, політиків [15]. Українське суспільство припинило продукувати та пропагувати власні позитивні «суспільні мрії», що відповідали б рівню його розвитку і пропонували б громадянам реальні перспективи у майбутньому [16]. Відновлення та поширення таких ідеалів у межах національної ідеї, консолідууючої український соціум, залишається актуальним завданням, вирішення якого безпосередньо залежить від рівня інформаційної культури – як суб'єктів державної влади, так і суспільства в цілому. Ключову роль у підвищенні цього рівня, на нашу думку, мають відігравати інститути громадянського суспільства, що впливають на всі сфери соціального розвитку.

До ключових духовних проблем сучасного українського суспільства, вирішення яких потребує всебічного розвитку інформаційної культури соціуму, належать:

- тенденції витіснення з інформаційного простору й молодіжної культури українських мистецьких творів, народних традицій і форм дозвілля;
- послаблення суспільно-політичної, міжетнічної й міжконфесійної єдності суспільства;

- зменшення відставання рівня розвитку українського кінематографу, книговидавання, книгорозповсюдження й бібліотечної справи від рівня розвинутих держав [11, 30].

У внутрішньополітичній сфері України внаслідок недостатньої розвиненості інститутів громадянського суспільства, недосконалості партійно-політичної системи, непрозорості політичної й громадської діяльності створюються передумови для обмеження свободи слова, маніпулювання суспільною свідомістю. Відповідно динамічний розвиток інформаційної культури на особистісному і соціальному рівнях може призводити до зменшення негативних інформаційних впливів, у тому числі із застосуванням спеціальних засобів, на індивідуальну й суспільну свідомість, а також протистояти поширенню суб'єктами інформаційної діяльності викривленої, недостовірної, упередженої інформації.

Необхідність формування інформаційної культури в економічній сфері України, як зазначає В. Муравицький, обумовлена відставанням вітчизняних наукоємних та високотехнологічних виробництв, особливо у сфері телекомунікаційних засобів і технологій, недостатнім рівнем інформатизації економічної сфери, зокрема кредитно-фінансової системи, промисловості, сільського господарства, сфери державних закупівель, недостатнім рівнем розвитку національної інформаційної інфраструктури [11, 29].

Варто враховувати, що комплексне відображення духовних, соціально-економічних та політичних проблем вітчизняного соціуму у свідомості людини та суспільства нині є опосередкованим медіа-простором, який постійно розширюється. Незважаючи на стрімке розширення нових інформаційних систем і засобів комунікації, традиційні медіа – телебачення, радіо, преса – не просто зберігають статус провідних, але й утримують за собою першість, виконуючи роль єдиних інформаційних джерел. Так, за даними соціологічних досліджень, що здійснювалися Інститутом соціології НАН України, значна кількість українців приділяє перегляду передач від 1,5 до 2 годин; слуханню радіо – від 0,5 до 1 години; читанню преси – від 0,5 до 1 години щодня. Досить часто (особливо у віддалених селищах України) саме ЗМІ залишаються для людини єдиним інформаційним джерелом про світ культури. Однак показово, що кількість читачів газет та журналів поступово зменшується: від 34% у 2003 р. до 22% у 2007 р. [13]. За даними 2012 р., більше 70% респондентів взагалі не вказали читання серед своїх інтересів [21]. Крім того, соціологічні дослідження доводять модифікацію практик читання: зменшується читання, пов'язане із традиційними паперовими носіями, натомість зростає робота із цифровими джерелами інформації: так, 13% респондентів читають за допомогою комп'ютера тексти, 46% – знаходять додаткову (довідкову, енциклопедичну, статистичну) інформацію, 43 % – інформацію для професійного вдосконалення та навчання, 9% – читають художні книжки [13]. Ці дані засвідчують визначальний вплив інформатизації на сучасний медіа-простір України. Однак варто приділити увагу проблемам, що виникають унаслідок зростання медіа-впливів на

українське суспільство, тим самим ускладнюючи поступ інформаційної культури.

Необхідно зазначити, що сучасні мас-медіа транслують культурні цінності через особливі «окуляри», крізь які люди бачать одне і не бачать іншого, завдяки яким роблять свій вибір, конструюючи відібрані ними факти [3, 32]. Мас-медіа великою мірою визначають те, як люди інтерпретують головні риси своїх суспільств, оскільки саме вони надають динамічне, циклічне уявлення про расову, гендерну основу суспільства, міжрелігійні взаємовідносини, про соціальне становище представників тієї чи іншої сфери суспільства. ЗМІ стають не просто носієм, у межах якого збирається й кодується певна інформація: вони самі по собі стають суб'єктивно-інтерпретаційною формою ідеології. І ця ідеологія як феномен стає знаковою й звичною для нашого сприйняття. Завдяки постійному соціальному спілкуванню, вона отримує можливість здійснювати вплив на наше світосприйняття таким чином, що отримана соціальна, політична, релігійна інформація глибоко проникає у світогляд і впливає на подальшу діяльність [15]. Тим самим відбувається непомітне, на перший погляд, умонтування до свідомості (як індивідуальної, так і соціальної) сконструйованих образів, ідей, які витісняють результати власного мислення і саме в цьому полягає небезпека перетворення людини з суб'єкта інформаційної культури на її об'єкт.

Сучасні мас-медіа фактично контролюють всю культуру, пропускаючи її через свої фільтри, виділяють окремі елементи серед загальної маси культурних явищ і надають їм особливої ваги, підвищують цінність одних ідей, знецінюють інші, поляризуючи таким чином майже все поле культури [7, 329]. Маніпулювання свідомістю, негативний інформаційний вплив у сучасному вигляді існує на Заході вже більш як 50 років. «Залізна завіса» не тільки обмежувала громадян СРСР, але й стримувала шалений «інформаційний шум» й навантаження суспільства епохи «інформаційного капіталізму» (М. Кастельс).

Прагнучи вступити до наднаціональних структур, Україна активно проголошує принципи побудови західної моделі демократії, яка базується зокрема на культурній, сексуальній та інформаційній свободі. Отже, не маючи змоги обирати окремі інтеграційні сфери, Україна поглинається глобалізацією, заснованою на ліберальній концепції свободи, у тому числі – в інформаційній сфері. Як зазначає О. Солodka, в сучасному інформаційному просторі України спостерігається масштабна присутність електронних ЗМІ іноземних держав, доказом чого є обсяг та зміст західної реклами, фільмів, спеціальних передач. З одного боку, це сприяє диверсифікації джерел отримання інформації, розвитку конкурентного середовища на ринку ЗМІ, підвищенню якості теле- й радіопрограм, проте з другого, створює можливості для поширення іноземної експансії. Процес поширення іноземної експансії в інформаційний простір України має такі аспекти:

- безпосереднє розповсюдження на території нашої держави іноземного інформаційного продукту (телевізійні та радіопроекти, друковані матеріали);
- введення іноземних організацій і приватних осіб до складу співзасновників вітчизняних ЗМІ;
- ідеологічний вплив на представників українських ЗМІ під час проведення іноземними неурядовими організаціями конкурсів, семінарів, закордонних стажувань [17, 30].

Серйозну проблему для інформаційної культури українського суспільства становить ситуація, коли український інформаційний простір, за оцінками фахівців, на 85-90% заповнений чужомовною, агресивною, насильницькою, порнографічною, низькопробною «культурою», яка денационалізує та деморалізує дітей, підлітків, молодь. Усім телевізійним каналам, більшості газет, Інтернет-виданням фактично надане необмежене поле для руйнації величезного духовного потенціалу української нації. Близько 80% ефірного часу теле- та радіотрансляцій заповнено продуктом неукраїнського походження. Найбільш популярні українські телеканали повністю або частково контролюються з-за кордону. Близько 80% рекламного ринку в інформаційному просторі України контролюється іноземними компаніями. Крім того, в Україні формуються потужні медіа-холдинги, що стають інструментами просування інтересів великих фінансово-політичних груп, нехтуючи національними інтересами і прикриваючи свої беззаконня ідеалами боротьби за свободу слова. Державні телеканали не є лідерами вітчизняного телевізійного ефіру. Негативні наслідки такої розстановки сил у медіа-просторі для України важко переоцінити [8, 68]. Тим самим руйнуються підвалини традиційної вітчизняної культури, а відповідно ускладнюється формування інформаційної культури громадян на гуманістичних (загальнолюдських та національних) засадах.

Сучасні ЗМІ репрезентують насамперед масову культуру, найвиразнішими рисами якої є комерційний успіх, популярність, розважальність, культ гедонізму і споживання, схематизація, стереотипізація, спрощення всіх явищ життя, несмак, іноді – невідповідність форми та змісту. Естетиці масової культури притаманне постійне балансування між тривіальним та оригінальним, сентиментальним й агресивним, вульгарним і вишуканим [12, 38–39].

Відповідно стан інформаційної культури в Україні визначається тими цінностями, які домінують у свідомості суб'єктів цієї культури. О. Костюченко наводить дані дослідження ціннісних орієнтацій як важливого фактора формування соціальної перцепції фахівців масових комунікацій, здійсненого на основі опитування журналістів друкованих та електронних ЗМІ (м. Київ, м. Рівне, м. Острог, м. Тернопіль). Вибірка становила 183 респонденти. За результатами дослідження було виявлено найбільш значущі цінності для більшості журналістів. Вони надали перевагу таким

термінальним цінностям, як «впевненість у собі», «щасливе сімейне життя», «життєва мудрість», «активне діяльне життя», «здоров'я» і таким інструментальним цінностям, як «широта поглядів», «ефективність у справах», «чесність», «акуратність», «виконавча дисципліна». Водночас мало значущими для журналістів виявилися деякі загальнолюдські цінності: «наявність хороших і вірних друзів», «пізнання», «краса природи й мистецтва», «свобода», «розваги», «незалежність», «непримиреність до недоліків у собі та інших» [9, 186–187]. Зазначені тенденції, на нашу думку, є досить тривожними: вони свідчать про вузьке, однобічне ставлення до життя, до власної справи, за якого особисті та професійні цінності переважають над загальнолюдськими. За такого підходу інформаційна культура втрачає свій гуманістичний зміст.

Між тим, преса інформаційного суспільства, яка по-справжньому вболіває за державу та її народ, не повинна користуватися методами дезінформації, ненауковими відомостями, плітками про відомих людей, що поступово формують у невибагливого читача нездорові інтереси, підкріплювані поганими естетичними смаками, відволікають увагу від магістральних гостросуспільних векторів поступу. У цивілізованому суспільстві має бути мінімальна кількість «жовтої преси». У свою чергу, методологія сучасної національної періодики не повинна ґрунтуватися на пропаганді системи речей і превалюючому бажанні володіти ними заради комфорту, безмежного збагачення, безтурботного відпочинку.

Отже, головні характеристики національного культурного простору (толерантність, міжцивілізаційний характер, поліетнічність, діалогічність) безпосередньо впливають на розвиток інформаційної культури України. Проте, порівняно з досягненнями розвинених країн Заходу, стан вітчизняної інформаційної культури характеризується низкою проблем. На нього впливають такі негативні чинники, як відсутність прозорості на медіа-ринку, намагання суб'єктів політичного процесу впливати на діяльність ЗМІ за допомогою адміністративного ресурсу, порушення державними службовцями чинного законодавства, зниження загального культурного рівня громадян й криза ціннісних орієнтацій українського суспільства, домінування масової культури, надмірна комерціалізація сфери мас-медіа. Подолання зазначених негативних тенденцій, на нашу думку, має незаперечну актуальність для утвердження демократичних цінностей інформаційної культури в сучасній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардачов Ю.М. Відкритий доступ громадян до публічної інформації як запорука запровадження в Україні європейських стандартів управління / Ю.М. Бардачов, І.П. Лопушинський, Д.Г. Круглий // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2012. – №1. – С. 20-26.
2. Богачов С. Інформаційна культура через засоби правової освіти [Електронний ресурс] / С. Богачов. – Режим доступу :

- http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2011_2/p5_15.html.
3. Бурдые П. О телевидении и журналистике / П. Бурдые; пер. с фр. Т.В. Анисимовой, Ю.В. Марковой. – М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры» : Институт экспериментальной социологии, 2002. – 159 с.
 4. Гарбар В. Основні висновки з практики застосування Закону України «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс] / В. Гарбар, Н. Зубар, О. Нестеренко, О. Северин. – Режим доступу : <http://stop-x-files-ua.org/?p=6365>.
 5. Жилінкова І. Правове регулювання Інтернет-відносин / І. Жилінкова // Право України. – 2003. – № 5. – С. 17–21.
 6. Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав людини: Україна. 12/11/2001 // Заключні зауваження та рекомендації конвенційних органів ООН щодо доповідей України в сфері дотримання прав людини : зб. документів / під ред. Н.І. Карпачової. – К. : К.І.С., 2004. – С. 28–31.
 7. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – К. : Оріяни, 2003. – 863 с.
 8. Корх О.М. Публічне управління процесами інформаційної безпеки держави / О.М. Корх, А.В. Решетніченко, В.В. Романенко // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – №2. – С. 64–74.
 9. Костюченко О.М. Взаємозв'язок соціальної перцепції з аксіологічною сферою фахівців масових комунікацій / О.М. Костюченко // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України «Проблеми загальної та педагогічної психології». – 2011. – Вип. XIII. – Т. 2. – С. 180–188.
 10. Мінченко О. Які сайти відвідують українці? [Електронний ресурс] / О. Мінченко. – Режим доступу : <http://watcher.com.ua/2013/05/24/yaki-sayty-vidviduyut-ukrayintsi/>.
 11. Муравицький В.О. Особливості формування інформаційної культури особистості: український контекст / В.О. Муравицький // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – Вип. 50. – Філософські науки. – С. 27–31.
 12. Орбан-Лембрик Л. Масова культура і моделі поведінки / Л. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2005. – № 2. – С. 38–44.
 13. Петрова І.В. Культурно-дозвілєві практики населення сучасної України: тенденції та пріоритети [Електронний ресурс] / І.В. Петрова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kis/2011_1/21.pdf.
 14. Полунеев Ю. Культурний шок у посткомуністичних суспільствах у період ринкової трансформації (перспектива України) / Ю. Полунеев, Ю. Загоруйко // Сучасність. – 1994. – № 10–11. – С. 32–41.
 15. Притуляк М.В. Соціально-комунікативна трансформація сучасного суспільства: механізми та прояви [Електронний ресурс] / М.В. Притуляк. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/intelekt/2007_5/7.pdf.

16. Проскуріна О.О. Політична культура України в умовах глобальної інформатизації: форми політичної соціалізації та їх удосконалення [Електронний ресурс] / О.О. Проскуріна. – Режим доступу :

www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_20/Gileya20/P3.pdf.

17. Рачинський А. Імплементация європейських стандартів та норм державного регулювання інформаційної сфери в українську політико-правову практику [Електронний ресурс] / А. Рачинський, С. Попов. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2012_1/12gapppp.pdf.

18. Семенова М.В. Тенденції розвитку культури України в системі трансформаційних процесів суспільства (90-ті рр. ХХ ст.) [Електронний ресурс] / М.В. Семенова. – Режим доступу :

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ltkp/2010_61/ter/ter4.pdf.

19. Солодка О.М. Сучасні загрози інформаційній безпеці України / О.М. Солодка // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2011. – № 2 (6). – С. 28–33.

20. Стадніченко О.І. Інформаційний простір України в системі міжнародних інформаційних впливів [Електронний ресурс] / О.І. Стадніченко. – Режим доступу:

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_38/Gileya38/P7_dos.pdf.

21. Тарасова М. Корисна звичка читати [Електронний ресурс] / М. Тарасова. – Режим доступу : <http://otiumportal.com/archives/1525?lang=UK>.

22. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>.

23. Яровая М. Госстат считает, что в Украине 5 млн. интернет-пользователей [Електронний ресурс] / М. Яровая. – Режим доступу :

<http://ain.ua/2013/02/12/112128#more-112128>.

24. Freedom House: рейтинг свободы СМИ в странах мира 2012 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://gtmarket.ru/news/2012/05/02/4403>.

25. Freedom House: рейтинг свободы СМИ в странах мира 2013 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://gtmarket.ru/news/2013/05/02/5877>.

РЕЗЮМЕ

Е. В. Прудникова. Информационная культура украинского общества: цивилизованные стандарты и отечественные реалии.

В статье проанализированы существенные характеристики информационной культуры украинского социума. Осуществлен сравнительный анализ цивилизованных стандартов информационной

культуры с особенностями ее развития в Украине. Определены факторы влияния на информационную культуру украинского общества.

Ключевые слова: культура, информационная культура, ценности, средства массовой информации.

SUMMARY

E. V. Prudnikova. Information Culture of the Ukrainian Society: Civilized Standards and Domestic Realities.

Analyzed the essential characteristics of information culture of the Ukrainian society. Implemented the comparative analysis of civilized standards of information culture with features of its development in Ukraine. Identified the factors influence the information culture of the Ukrainian society.

Key words: culture, information culture, valuables, mass media.

С. И. Татарин

Учебно-научный профессионально-педагогический институт
Украинской инженерно-педагогической академии

ПРОЯВЛЕНИЯ АНТИСЕМИТИЗМА В ДОНБАССЕ В КОНЦЕ XIX–НАЧАЛЕ XX СТОЛЕТИЙ

В статью впервые исследуются проявления и причины антисемитизма в Бахмутском уезде Донбасса, деятельность сионистских эмиссаров по распространению акций Лондонского банка Герцля.

Ключевые слова: еврей, полиция, акция, антисемитизм.

Постановка проблемы. Историки не проявляли в постсоветское время должного внимания истории еврейства в Донбассе. Поэтому нет работ, касающихся деликатных тем стремления евреев Донбасса в «землю обетованную», одной из причин этого – государственного и бытового антисемитизма.

Общеизвестно, что после отмены крепостного права антисемитизм стал одним из направлений деятельности славянофилов, которые обвиняли евреев в пропаганде крайне прозападных идей, считали их врагами России и православия [12].

Анализ последних публикаций. Историю евреев крупнейшего уезда Российской губернии Бахмутского и города Бахмут стали изучать в 90-е годы А. Г. Копыл [15], С. В. Федяев [33]. Только в работах С. И. Татарина и соавторов впервые рассмотрен вопрос места евреев в дореволюционном обществе Донбасса, истоков и проявлений антисемитизма [28, 30–32].

Актуальность исследования состоит в том, что в полиэтническом Донбассе и независимой Украине продолжают случаться случаи антисемитизма и ксенофобии из-за крайне слабой изученности роли евреев в истории,